

Ірина Олександрівна **ХОРОШИЛОВА**

к.е.н., доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5343-5161>

e-mail: hia23@ukr.net

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ АУДИТУ В АУДИТОРСЬКИХ ФІРМАХ

У статті детально розглянуто проблеми якості аудиторського ринку. Проаналізовано сучасну систему контролю якості аудиту в Україні, розглянуто основні показники, що характеризують тенденції розвитку ринку аудиторських послуг. Коли представники різних сегментів суспільства задля прийняття ефективних управлінських рішень користуються послугами незалежних аудиторських фірм, необхідно бездоганно якісне проведення аудитів. Задля досягнення заданої мети авторами наведено й описано структуру, надано характеристику її елементів, визначено шляхи розвитку з метою підвищення якості аудиторської діяльності.

Ключові слова: аудиторські послуги, якість послуг, контроль якості аудиторських послуг, внутрішній контроль якості, зовнішній контроль якості

ВСТУП

Ринок надання аудиторських послуг має надзвичайно високий рівень конкуренції. У таких умовах кожна окрема аудиторська фірма має підтримувати достатньо високий ступінь іміджу серед поточних та потенційних користувачів їхніми послугами. Цього можна досягти лише шляхом підтримання бездоганної якості проведених аудитів та постійного перегляду структури персоналу аудиторської фірми. Під час проведеного наукового огляду опублікованих статей різних авторів, визначено, що тема аудиторської діяльності та її вдосконалення досліджувалася багатьма відомими вітчизняними й закордонними вченими. У заданому напрямі дослідження присвячено праці таких відомих дослідників, як М.Т. Білуха, А.М. Білоусов, С.Ф. Голов, Н.І. Дорош.

Водночас аналіз робіт вказаних та інших науковців дає можливість говорити про те, що з урахуванням сучасних вітчизняних умов напрями покращення якості аудиту вивчені не повною мірою й тому вимагають нового дослідження.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

У написанні статті використовувались такі методи, як діалектичний (поняття аудит, функції аудиту, визначення поняття застосування аудиту), системно-структурний, формально-логічний (аналіз питань контролю якості аудиту) та інші загальнонаукові та спеціальні методи пізнання.

На основі досліджених літературних джерел та наукових праць визначити основні сучасні шляхи покращення якості аудиту в аудиторських фірмах.

МЕТА статті – аналіз проблемних моментів контролю якості аудиторських послуг, функціональних аспектів контролю якості аудиту з огляду зовнішнього користувача та внутрішньої фірмової організації якісної роботи фахівців.

РЕЗУЛЬТАТИ

В умовах глобалізації економіки, зростання комерційної діяльності, виробництва товарів, робіт і послуг основною конкурентною перевагою стає якість, зокрема

це характерно і для аудиторської діяльності.

Аудиторські послуги підпорядковані суворому державному контролю, що значно впливає не тільки на функціонування й розвиток аудиту загалом, але й на аудиторські організації зокрема. Діяльність аудиторських організацій, її особливості та результати, а також якість аудиторських послуг регулюються законодавством України. Однак, говорячи про аудиторські послуги як про комплекс заходів і засобів контролю, спрямованих на задоволення потреб клієнтів, слід виділяти не тільки правові аспекти контролю якості послуг, але й ринкові інструменти. Говорячи про якість послуг і про контроль якості, насамперед слід почати з визначення основного поняття «якості». Стосовно продукції або послуг дане поняття застосовується як оцінка стану продукції (товару, виконаних робіт або наданих послуг) – якісне або неякісне.

Основний продукт аудиторської діяльності – послуга; відповідно більшою мірою інтерес викликає поняття «управління якістю послуг», ніж більш широкий термін «якість». Згідно з міжнародним стандартом ISO 9000 якість послуг трактується як сукупність характеристик послуги, які надають їй здатність задовольняти існуючі або очікувані потреби клієнта. Відповідно до цього ж стандарту управління якістю продукції являє частину менеджменту якості, зосереджена на створенні впевненості в тому, що існуючі вимоги до якості продукції (товарів, виконаних робіт і послуг) будуть виконані. Аудиторська послуга має на увазі під собою нематеріальний результат праці, що відбувається за рахунок взаємодії постачальника й замовника. Основним продуктом аудиторських послуг є документальне підтвердження достовірності фінансової (бухгалтерської) звітності. Що стосується супутніх та інших послуг, результатом аудиторської діяльності є надання консультацій і розробка заходів з ефективного управління фінансово-господарської діяльності підприємства. Якість і результативність аудиторського продукту неможливо оцінити до або в момент надання послуги, – тільки після проведення всіх аудиторських процедур. Тому контроль роботи аудиторських організацій є найважливішим елементом діяльності, основна

функція якого полягає у забезпеченні якості послуг. Контроль якості для аудиторської діяльності являє собою перевірку учасників аудиторського ринку, що включає систему методик і процедур, що дозволяють виявити помилки і проблеми, а також підтвердити сумлінність аудиторських організацій й індивідуальних підприємців і дотримання ними правових норм законодавства.

Існує два основних види контролю якості аудиторських послуг: зовнішній і внутрішній.

Для покращення показників зовнішнього контролю аудиторських послуг потрібно законодавче регулювання, а саме розроблення вимог для моніторингу недобросовісних аудиторських підприємств і підвищення адміністративної відповідальності для керівників і власників аудиторських фірм. З погляду державних стандартів аудиторської діяльності якість аудиторських послуг визначається як обов'язкове виконання вимог і рекомендацій аудиторських стандартів і як чітке дотримання аудиторськими організаціями законодавчих норм України. Стандартизацію аудиторської діяльності можна охарактеризувати як важливий елемент нормативно-методичного забезпечення системи якості аудиторських послуг, де сформована головна мета аудиту, визначена організаційно-технічна платформа аудиторських послуг. Стандартизація аудиторських послуг містить: правове забезпечення аудиту; державний нагляд і регулювання аудиторської діяльності; стимулювання підвищення якісних характеристик послуг; організація матеріальної бази й технічної оснащеності, інформаційного забезпечення аудиторського підприємства; вимоги до якості послуг; основу для підготовки й навчання персоналу.

Внутрішній контроль якості важливий для аудиторських організацій не менш ніж зовнішній. Різниця між ними полягає в тому, що в аудиторській організації за внутрішнього контролю відсутня відповідальність перед третьою особою, тобто більшою мірою це право, ніж зобов'язання. Внутрішній контроль спря-

мований не тільки на виявлення помилок і похибок обліку, виявлення слабких сторін, а й на підвищення якості діяльності організації, зокрема аудиторського підприємства.

Розробленням внутрішніх стандартів займаються переважно великі фірми, оскільки це вимагає, по-перше, окремого фінансування, по-друге, – необхідних фахівців з рівнем кваліфікації й досвіду достатніх для даної роботи, по-третє, – наявність виділених робочих місць або можливість суміщення.

Також існують ринкові інструменти контролю якості аудиторських послуг. До них можна віднести маркетингові інструменти, елементи економічного прогнозування, ціноутворення, підвищення якості послуг, вплив на лояльне ставлення клієнта, управління інноваціями тощо. Кожен із перерахованих ринкових інструментів спрямований на підвищення ефективності аудиторських послуг. Наявність таких елементів контролю діяльності дозволяє також боротися з антидемпінговою політикою, оскільки застосування сукупності ринкових інструментів підвищує привабливість послуг, що позитивно впливає на купівельну спроможність. Зі свого боку, це гарантує стабільний попит за базовою вартістю, професійні послуги аудиторів не можуть бути оцінені дешево, оскільки це висококваліфікована праця й насамперед у разі демпінгу страждає якість послуг, що надаються.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумки, слід зазначити, що контроль якості аудиторської діяльності – це комплекс заходів, направлений на покращення фінансово-господарської діяльності та зниження ризиків аудиторських організацій. Визначальну роль для клієнтів у разі вибору аудиторської компанії грає бездоганна ділова репутація, тому тільки організації, що надають свої послуги якісно й сумлінно, можуть розраховувати на конкурентні переваги на аудиторському ринку й рентабельність продажів.

Список використаних джерел

1. Аудиторська діяльність: особливості діяльності аудиторів в Україні та можливість залучення зарубіжного досвіду. *Науковий блог*: URL: <https://naub.oa.edu.ua/2012/%20audytorskadiyalnistosobly%20vosti-diyalnosti-audytoriv-v-ukrajini-ta-mozhlyvist-zaluchennya-zarubizhnoho-dosvi%20du/>
2. Бойко О. Чим сьогодні занепокоєні аудитори різних країн світу: міжнародний досвід, на який варто звернути увагу. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001292
3. Драч С.В. Якість роботи аудитора – основне питання сьогодення. *Теорія і практика незалежного аудиту в Україні*: збірник тез і текстів виступів на Всеукраїнській науково-практичній конференції. Київ, 2001. С. 36–37.
4. Закон України «Про аудиторську діяльність» № 3126–12 від 22.04.93 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3125-12#Text>
5. Михайленко О. Г. Зарубіжний досвід формування системи контролю якості аудиторських послуг. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2011. Вип. 20(2). С. 180–186. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/623>
6. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, 2015. International Federation of Accountants (IFAC): у 3-х ч. Київ: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2016. Частина 1. 1250 с.
7. Суха О.Р., Марчук О.В. Проблеми й перспективи контролю якості аудиту в Україні URL: https://www.pspaudit.com.ua/files/danilenko_39-50.pdf
8. Узагальнена інформація про стан аудиторської діяльності в Україні за 2016 рік. URL: <http://www.apu.com.ua/1064-zvit-do-kmu-2016>

References

1. Audit activity: Peculiarities of the activity of auditors in Ukraine and the possibility of attracting foreign experience. *Scientific blog*. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2012/%20audytorskadiyalnistosobly%20vosti-diyalnosti-audytoriv-v-ukrajini-ta-mozhlyvist-zaluchennya-zarubizhnoho-dosvi%20du/> [in Ukrainian].

2. Boiko O. What is today worried by auditors from different countries: an international experience worth paying attention to. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001292 [in Ukrainian].
3. Drach S.V. The quality of the auditor's work is the main issue of today. *Theory and Practice of Independent Audit in Ukraine: Collection of abstracts and texts of speeches at the All-Ukrainian scientific-practical conference*. Kyiv, 2001. pp. 36–37. [in Ukrainian].
4. Law of Ukraine “On Audit Activity”. No. 3126–12 of 22.04.93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3125–12#Text> [in Ukrainian].
5. Mykhailenko O.H. Foreign experience in the formation of a quality control system for audit services. *Scientific works of Kirovograd National Technical University. Economic sciences*. 2011. Vol. 20(2). pp. 180–186. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/623> [in Ukrainian].
6. International Standards on Quality Control, Audit, Review, Other Assurance and Related Services. International Federation of Accountants (IFAC): in 3 parts. Kyiv: International Federation of Accountants, Audit Chamber of Ukraine. 2016. Part 1. 1250 p. [in Ukrainian].
7. Sukha O.R., Marchuk O.V. Problems and prospects of quality control audit in Ukraine. URL: https://www.pspaudit.com.ua/files/danilenko_39–50.pdf (last accessed: 28.10.2021). [in Ukrainian].
8. Generalized information on the state of audit activity in Ukraine in 2016. URL: <http://www.apu.com.ua/1064-zvit-do-kmu-2016> [in Ukrainian].

Iryna KHOROSHYLOVA

PhD in Economics, Associate Professor, Kharkiv National Automobile and Highway University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5343-5161>

e-mail: hia23@ukr.net

MAIN DIRECTIONS OF IMPROVING AUDIT QUALITY IN AUDITING FIRMS

The paper examines in detail the problems of audit market quality. The modern audit quality control system in Ukraine is analyzed, the main indicators characterizing the development trends of the audit services market are considered. When representatives of different segments of society use the services of independent audit firms to make effective management decisions, it is necessary to conduct high-quality audits. To achieve this goal, we have given and described the structure, given a description of its elements, identified ways to develop to improve the quality of auditing.

The market for audit services has an extremely high level of competition. In such circumstances, each individual audit firm must maintain a sufficiently high degree of image among current and potential users of their services. This can be achieved only by maintaining the impeccable quality of audits and constant review of the personnel structure of the audit firm. The purpose of writing the paper is to analyze the problematic aspects of quality control of audit services, functional aspects of audit quality control from the point of view of the external user, and the internal organization of quality work of specialists.

In the context of globalization of the economy, the growth of commercial activity, production of goods, works and services, the main competitive advantage is quality, including this is typical for auditing. The main product of audit services is documentary evidence of financial (accounting) statements. With regard to related and other services, the result of audit activities is the provision of advice and development of measures for effective management of financial and economic activities of the enterprise. The quality and effectiveness of the audit product cannot be assessed before or at the time of service, only after all audit procedures have been performed. Quality control of audit activities is a set of measures aimed at improving financial and economic activities and reducing the risks of audit organizations. The decisive role for clients in choosing an audit company is played by an impeccable business reputation, so only organizations that provide their services in a quality and honest manner can count on competitive advantages in the audit market and profitability of sales.

Keywords: *audit services, quality of services, quality control of audit services, internal quality control, external quality control*